

Straža v viharju

Izhaja vsak četrtek • Posamezna številka Din 1'50 • Polletna naročnina Din 15'—
Celoletna naročnina Din 30'— • Čekovni račun: „Straža v viharju“, Ljubljana, št. 16.790

Izdaja: Konzorcij „Straže v viharju“ (A. Tepež) • Urejuje: M. Poštuvan
Uredništvo in uprava: Ljubljana, Miklošičeva 5 • Tisk Jugoslovanske tiskarne (K. Čeč)

Ljubljana, 8. okt. 1936

Leto III — Številka 2

Dro, zemlja koroška ...

»Naš bil nekda je ves ta raj,
očetom našim domovina;
tuj narod tod se širi zdaj,
naš raj je tujcev zdaj lastnina.«

(Simon Gregorčič.)

Zopet se je zasukalo leto in prineslo 16. obletnico koroškega plebiscita. Vsa srednja Evropa čuti, da je bil to dogodek, ob katerem se bo tudi zgodovina pomudila. Ali mi čutimo, da je koroški plebiscit dogodek, ob katerem se bo pomudila zgodovina slovenskega naroda, kakor da hoče premisliti, kam naj grene?

Na obeh straneh Karavank bodo proslavljali to obletnico. Na oni strani z godbami, s kričečo pesmijo, z izzivajočimi sprevedi, kakor svatje, ki so pred 16 leti vpričo ženina, ki ga je nenačuden naval zbežal, izvabili med se lepo nevesto, ki jo še danes preizkušajo v njenem odporu in ji prigovarjajo, naj verjame, da je osvobodjena in rešena, odkar je pri Zvezi narodov vpisana kot narodna manjšina.

Grenek je kruh narodne manjšine, sedemstokrat grenek je kruh majhnega naroda, manjšine, ki mu je 1848. leta pritrkavalo k mlademu jutru, pa so zarjo brž zatemnili oblaki.

Tudi tostran Karavank, tja do Brežic, bodo obhajali to obletnico, skromno in boječe, da bi kdo ne slišal. Potem bo pa zopet steklo leto po svojem večnem tiru in se po ovinku 365 dni vrnilo s 17. obletnico, ki jo bodo zopet praznovali na obeh straneh, na oni strani do Donave in še čez, na tej strani do Brežic. — Zemlja je med temi obletnicami že utonila v tujem morju, iz Celovca je postal Klagenfurt,

iz Vrbskega jezera Wörthersee, iz Velikovec Völkermarkt, iz Slovencev Nemci, Windische in zadnja peščica Slovencev, ki vse store, kar jim ukažejo, samo umreti nočejo!

Mi pa si izprašajmo vest: Ali nas te obletnice bole tako, kakor da so takrat odrezali od našega telesa cel ud? Kako si Ti pomagal, da ta ud ne bi odmrl, kako si ti rahljal vezi, s katerimi so mu prevezali žile, da ne bi po njih krožila rodna kri? — Do prihodnje obletnice poišči na zemljevidu vse vasi in mesta in jim daj slovenska imena. Ako jih znaš, dro Tebi in Tvojim, ako ne, povesi glavo in se potrkaj na prsa, samo zgodovine nikar ne preklinjaj! Zbudi se in bodi čuječ vse svoje dni in leta, ne samo pri prireditvi na dan obletnice! Ne čakaj pa, da bi narod to opravil, Ti si narod! Ti moraš v vsako javno besedo in v vsako tajno molitev vplesti misel na Koroško, Ti moraš braniti ime dežele in njeno pesem, Ti na tej strani Karavank moraš biti trden in odporen, kakor želiš, da bi bili trdni oni na oni strani. Le takrat, če boš tak Ti in jaz in vsa najina družba, bo resnična beseda: »Močen si, o slovenski narod! Tisoč in pet sto let krvaviš, izkrvavel nisi! Narod mehkužnik bi dušo izdihnil, še sveče bi mu ne žgali, še bil bi mu ne peli; ti pa, tisočkrat ranjen, v trpljenju utrjen, ti komaj zmaješ z rameni pod težko sovražno pestjo in praviš: Nikarte! Ta burka traja že tisoč let!« (Iv. Cankar.)

Tako se doseže cilj

Dve leti je bila vsa borba brezuspešno mahanje v zrak; dva sta krivdna razloga za to:

Prvi — takratni diktatorski režim, ki mu rast slovenske kulture, napredek slovenske univerze, utrditev kulturne in znanstvene trdnjave slovenskega naroda — ni šla v njegove raznarodovalne račune. Nočemo danes vlačiti na dan vseh številnih »obljub«, prevar, potegavščin, intrig — vse to so kamni enega samega poraznega dejstva: popolnega nerazumevanja takratnih samozvanih oblastnikov za potrebe slovenske univerze.

Drugi — demagoško-»revolucionarne« metode znanega razreda brezposelnih slušateljev, ki se iz potreb in z nameni svojega neakademskega poklica rine k vsaki akciji, sleherni zahtevi, vsakemu delu — in ker ima vsak od njih vsak dan 24 ur časa za svoj poklic, se mu posreči večkrat resna prizadevanja spremeniti v objekte svojega poklica; tako so delali z Akcijo, dokler ni v odboru popolnoma prevladala delegacija akademikov, ki je končno politično-propagandne obrtnike premagala. In smelo postavljamo trditev, da je bil prvi resen korak oni, ko smo se v kritičnem trenutku ob padcu Jevtičevega režima, ki je proračunski in dvanajstinski predlog definitivno sestavil za tisk — brez kreditov za našo vseučiliško knjižnico, obrnili na ravno tiste dni nastopivšega ministra dr. Korošca, da reši, ako se še rešiti da. Dr. Korošec je v zadnjem hipu kredite rešil. Takrat nam je postalo jasno, da je edina

pot, po kateri bo slovenski narod prišel kdaj do svojih vzeti in še ne pridobljenih pravic ta: resno delo in strnjena fronta doma, podprta po svoji pravi ljudski delegaciji v Belgradu! Borba za knjižnico v svojih tako različnih fazah je neizpodbiten dokaz in nauk za to.

Kar je bilo še ovir doma in v Belgradu, so bile vse rešene v enem letu, pa zopet po isti poti: doma delo, priprave in skrb, v Belgradu slovenski ministri, na banovini pa slovenski ban. Le tako je bila lahko v ponedeljek, dne 5. oktobra 1936 ob pol petih popoldne zasedena prva lopata.

Slovesnost je začel ban dr. Natlačen z lepim govorom. Prisotni so bili vsi gg. dekani, večina profesorjev, zastopniki oblasti in ustanov, pa mnogo akademske mladine. V imenu odsotnega predsednika Akcije, tov. Verbica, je govoril tov. Žebot Ciril naslednje besede:

V imenu odsotnega predsednika Akcije za izpopolnitev univerze, ki je nosila levji del večletne borbe za postavitve univerzitetne knjižnice, izražam radost slovenske akademske mladine nad uspehom, ki je dosežen. — Z lastno knjižnico bo stopila mlada slovenska univerza iz svoje začetne, pripravljalne dobe v razdobje ustvarjanja in znanstvenih tekme z univerzami sveta. S tega vidika je današnji dan res zgodovinsko pomembni trenutek za slovensko univerzo. Danes ne polagamo običajni temeljni kamen novemu posloju, temveč temelj novi dobi slovenske univerze.

Mogočne besede

Državnik in sv. Oče o komunizmu

Kakor grom in potres nam donijo v ušesih besede nemškega ministra Göbbelsa na kongresu v Nürnbergu in besede namestnika Kristusa Kralja španskim beguncem dne 14. septembra.

Kolikokrat skušajo komunisti in njihovi skriti prijatelji odti boljševizem v farizejsko haljo demokracije, ljudske fronte itd. A zdaj je nastopil predstavnik nemške vlade in je neusmiljeno raztrgal krinko iz satanskega obraza boljševizma. »Boljševizem je zločinska blodnja, ki so si jo židje izmislili, da uničijo evropsko kulturo in vpostavijo mednarodno židovsko gospodstvo nad svetom... Glavna sredstva boljševizma v borbi zoper pravi narodni in kršč. socializem je laž... Boljševizem je ena sama laž, ker je njegov oče židovstvo. Čisto po židovskem načinu izdaja boljševizem milijarde za svojo propagando, katere izsesava iz gladujočega ruskega naroda. Vrh tega pa ima moskovski boljševizem na razpolago komunistične stranke v posameznih državah, ki so največja nevarnost za vsako državo. Vse države z močno komunistično stranko so pod diktaturo Stalina, ki vodi državnike... kakor lutke na nitki Moskve. Meščanstvo za boj proti boljševizmu ni sposobno, ker nima več nobene vere in nobenega značaja. Postalo je tako bebasto, da vsega tega ne vidi in se pusti od raznih ljudskih front, ki so nastale na povelje Stalina, voditi za nos, češ da je treba obvarovati evropsko demokracijo pred fašizmom, medtem ko boljševizem ne gre za ničemer drugim, kakor da evropsko demokracijo uniči in ves svet zaslužni internacionalni židovski diktaturi.

... Današnji triumvirat, ki ima vrhovno oblast nad Rusijo, to so trije Judje: Herschel, ki se imenuje Jagoda, Mozessohn — Kaganovič, Finkelstein — Litvinov — Rusije ne vlada diktatura proletariata, ampak diktatura treh židov... Rusija socialen raj? Toda ruski delavec mora garati kot črna živina... prehrana obstoji iz kruha, zeljnate žlobudre in slabo zabeljene kaše... Stanujejo delavci večinoma v enosobnih luknjah (po več družin v enem prostoru!). Okoli 6 in pol milijona ljudi mora v Rusiji delati v prisilnih delovnih taboriščih, kjer delavci mro kakor muhe...

Položaj žene v tem židovskem peklu?... Zena mora danes opravljati najtežje telesno delo ter prehajati iz enih moških rok v druge, tako da v Rusiji ni več zakonske žene, ampak je vsaka samo prostitutka... Sovjetski bonci imajo zase cele hareme in delovno ženo izkoriščajo za svojo pohoto... Največja infamnost, ki jo je židovski boljševizem zagrešil, pa je (v Španiji) pobijanje duhovnikov v masah, po-

žiganje cerkva in onečaščenje redovnic. Ob istem času pa so ti židje tako predrzni, da v Parizu vabijo na sestanke katoliške bogoslovce in krščanske socialiste, katere skušajo nalogati, da si želijo sodelovanje katol. cerkve. Ali ni to naravnost satansko licemerstvo, kakršnega so sposobni samo židje? Moskva je poslala v Španijo svoje največje morilce...

Te besede Göbbelsa bi bilo treba ponoviti na vseh shodih, v vseh časopisih, teden za tednom, da bi se vsi narodi vzdramili in spoznali strašno hidro boljševizma!

Nekaj dni za tem pa je glavar kat. Cerkev papež Pij XI. iz verskega vidika izrekel uničevalno sodbo o boljševiških grozotah v Španiji in ves krščanski svet pozval na obrambo proti tej satanski zaroti.

»Pravi sijaj krščanskih duhovnih čednosti, junaštva in pravega mučeništva se je pojavil v Španiji. Darovali so svoje življenje nedolžni otroci in mladeniči, častitljivi starčki in zato jim gre največje občudovanje. Ti mučenci so dali Bogu sijajno zadoščenje za strašna bogokletstva in bogoskrunstva v našem času, ko odmeva po svetu strašen krik: Brez Boga, proti Bogu.

Prav satanska je bila priprava za to bratomorno sovraštvo in klanje, ki je bilo predvsem naperjeno proti katoliški Cerkvi in veri, v kateri vidijo boljševiki največjo oviro, da ne morejo svojega satanskega načrta povsod tako izvesti, kot so to že storili v Rusiji, Kini, Mehiki in Južni Ameriki. Ta njihova propaganda je stalna, splošna, nad vse zavrtna, da bi mogli ves svet pridobiti za one absurde, nesrečne nauke, s katerimi hujšajo mase, da jih potem oborožijo in vržejo v boj proti vsem človeškim in božjim ustanovam. To se bo povsod ponovilo: Španija nam je svarilen zgled, če se bodo države dale voditi po sebičnih lastnih koristih.

Da je tako daleč prišlo, temu je kriva kuga laicizma v državah; Cerkev ovirajo te države pri vsakem koraku, ko hoče vzgajati mladino in narode. Katoliškemu tisku, ki hoče braniti krščanska načela, delajo največje ovire, vso svobodo pa puščajo Cerkvi sovražnemu tisku, ki zlonamerno meša vse pojme in blati in obrekuje Cerkev.

Papež nadalje svari katolike, naj se nikar ne dajo zapeljati od komunistov, ki vabijo katolike k skupnemu delu na socialno-gospodarskem polju z lažljivo pretvezo, da jim pustijo versko svobodo. Saj to delajo samo z namenom, da varajo in razorožijo Evropo, a potem pa kakor Španija z vso jasnostjo kaže, katoliške ustanove uničijo in požgejo. Zdaj bi pač moralo biti vsemu svetu jasno, kaj je zadnji glavni namen komunistov.

Vsem tem soborcem — iskrena hvala! — Naša zahvala naj velja tudi vsem ostalim izven naših vrst: predvsem sedanemu g. rektorju Samcu, g. ministru dr. Kreku, g. podbanu dr. Majcnu in seveda vladi, ki je kredite odobrila.

Slovenski univerzi pa, ki ji je danes spočeta sestra, brez katere bi njena pot v areno znanostne tekme zaostala, ključemo: rasti, vojuj se krepko, predstavljaj, dopolnjevaj in ščiti strastno duhovno svojino slovenskega naroda napram jugu in severu. Naj te v novi dobi tvojeja razvoja spremlja obilni božji blagoslov!

Naj živi popolna slovenska univerza! Iz znanih razlogov sta smatrala za potrebno, da z govorjeno besedo izrazita mnenje skupine okoli »Akad. glasa — 1551« tov. Ravnika in Fakina. Toliko pa le nista mogla prepiti molčečega govora dejstva zasadiťve prve lopate, da bi ponovila neresno obdolžitev 1. številke njihovega glasila na naslov katoliških akademikov, da služi akcija, odkar jo vodijo katoliški akademiki, le »afirmaciji njihovih strankarskih teženj«.

Ob dejstvih se prazne besede razletijo v nič.

Ti svarilni opomini papeža morajo stalno zveneti v naših ušesih in so nam stražarjem najboljši dokaz, da je naš boj proti komunizmu bil več kot opravičen.

Zdaj vemo, kaj nas čaka od strani komunistov! Z njimi nobenega kompromisa, nobenega barantanja. Evropo more rešiti samo enotna fronta vseh krščanskih narodov!

Nemci so sovražni Čehom, Čehi Poljakom in obratno; Francozi Nemcem in obratno; Italijani in Avstrijci hočejo zatreti slovenske manjšine, Anglija in Italija se gledata grdo v Sredozemskem morju itd., itd. Vsa ta sovraštva pa boljševiška Rusija podpihuje in izkorišča v svoje namene. Prav v teh dneh je nudilo Društvo Narodov žalostno sliko razprtih evropskih narodov, Rusija pa je v Zenevi navidezna zagovornica narodnih pravic.

Toda naša najtrdnjša vera je: Narodi se bodo bolj in bolj zavedali svoje krščanske preteklosti in v globinah krščanstva bodo našli čudovite sile, da bodo strli boljševiški kači glavo, kakor so združeni krščanski narodi nekdanj 1682 premagali pred Dunajem Turke.

Na mejah. List za gospodarstvo, prosveto in kulturo. Izhaja vsakega 1. in 15. v mesecu. Letna naročnina 25 Din. Uprava in uredništvo: Jesenice, Krekov dom. Na mejah, »kjer se stikata vzhod in zahod evropskih kultur, kjer se križajo tri velike veje indogermanskih rodov, na križišču in na mejah treh držav stojimo in smo priča borbi trojnih idejnih stremeljenj: umirajočega liberalizma, brezbožnega materialističnega marksizma in pozitivnega, v večnostnih zakonih temelječega krščanskega aktivizma«, ste se oglašili, da boste branili »vero očetov«, ljubili našo slovensko besedo in narod in zemljo, ki je njegova last. Boriti se hočete »za pravico človeka delavca«, voditi hočete borbo »proti tiraniji zasebnega kapitala in zaslužnjaku po kolektivu«, socialno vprašanje reševati »v okviru velikih okrožnic socialnih papežev.« Pozdravljeni, »stražarji na mejah dobrega in zla«. Naša pot je vaša pot in »z nami gre, kdor sam ni gnil.«

Njegov pogled na svet

(Konec.)

Se bolj nas pa zanima pogled na oni drugi svet.

Milanček je bil veren otrok. Bog mu je bil pač kakor drugim otrokom, dober očka, ki je osebno razobesil lučke po nebu. Toda prišlo je spoznanje, ki je našlo njegovo vero nepripravljeno: »Štirinajst let mi je bilo... Nekje sem v tistih dneh naletel na Kantovo in Laplaceovo kozmogonijo. Pretresla me je. Nekaj dni, mogoče nekaj tednov me je razburjala, vznemirjala, opajala. Potem pa je prišla katastrofa, tistega dne, ko sem ležal v visoki travi in brez misli poslušal daljni zvon. Kakor blisk z vedrega neba je udarilo v me hipno spoznanje: Boga ni. Vse, kar se godi okoli mene, se dovršuje samo po sebi, brez tuje pomoči, brez višjih sil... Bog me je zapustil (3).«

Zakaj ni že takrat poznal skrivnosti metrike, ki jih s tako večšo roko odkriva v svoji knjigi! Vsak svet ima svojo metriko, tudi čustveni otroški svet ima svojo. Srce dela neznanke korake. En utrip, pa je pri ljubljene bitju, pri mami, pri atu, pri Bogu. Tudi katehet se mora posluževati te metrike, kadar se poda v otroški svet. Razum ima čisto drugo metriko. Razum pri svojem raziskovanju drobi v nedogled. Njegova enota je majhna do neznatnosti. Kadar se vzpenja k Bogu, mora gromaditi potence nad številom svojih angströmov. To umsko metriko je prenesel Milan

Kdo bo to storil?

Naravnost nzaslišano je, da se v Jugoslaviji problem kapitalizma od prevrata do danes ni premaknil nikamor naprej. Še vedno drvi strašni milijoni — ven. Ogromni konjunkturalni dobički polnijo žepe direktorjev, upravnih svetnikov in akcionarjev — po ogromni večini tujcev. Povprečna mezda nekvalificiranega delavca se v Sloveniji ne dvigne s škandalozne stopnje 2.50 Din — brez odtegljajev. So pa prheri, ko dobiva samo ravnatelj žid, Nemec td. (kje so pa generalni direktor, upravni svet, akcionarji?) višji plačo kot vsi davci in namesčenci podjetja skupaj. Imam številke, ki pa jih zaradi sodne nedokazljivosti (goljufiv sistem dvojnega knjigovodstva!) al ne moremo objaviti... Kdaj bo pri nas izžgana sramotna praksa podkupljivosti onih, ki bi edini mogli in morali dejansko opreči te strašne krivice, ki z naše zemlje vpijejo v nebo za — maščevanje? Kdo pa naj pogleda za kulise zlatega cesarstva, lko ga pomagajo zagrinjati oni, ki bi morali zavese razgrniti in kovanju zlata iz človeške krvi napraviti brezobziren konec? (Samo pglejte, kdo sedi v upravnih odborih težke industrije v Sloveniji, pa boste našli bivše »ljudske bane« in njihovo družbo!) Kapital nas krač, goljufa, izsesava, ubija; ruši vero, moralo, zživa sovraštvo. Preko zločinov nad družinami slovenskih delavcev dere neusmiljeno naprej — za zlatom; v tem zlatu, v teh strašnih razkah, ki ne temeljijo niti na pravni pravici, kajšele na pravičnosti, je res strnjena izsesana evlavska kri. — Kdo bo to židovsko sodrgo regnal, kdo pravico maščeval, kdo narod odšil — suženjstva?!

Kongres za zedjenje vzhodne in katoliške Cerkve se je vršil dos v Bariju. Predsedoval mu je kardinal iz Valerme Ludvik Lavitrami. Sv. oče je v Castel andolfo blagoslovil svetilko, ki so jo italijanski katoličani darovali kot simbol zedinjenja. procesiji jo je kardinal ob asistenci križevkega škofa dr. D. Njara-dija ponesel v Bari v cerkev sv. Nikolaja, ki so jo obdarovali tui kralji iz Nemaniške rodovine.

Poravnajte naročnino!

v svoj čustveni svit, da bi premeril razdaljo do Boga. Usodna napaka! Vsak svet ima svojo metriko! Nekoliko pozneje, v šesti šoli, se je sicer katehet trudil, da bi uvedel doraščajoče mladeniče v skrivnost, kako je mogoče z umsko metriko doseči najvišje bitje. Ali Milan ni bil v šoli takrat, ali je bil raztresen? Škoda! Ne takrat, ne pozneje se mu ni zdelo vredno, da bi se prepričal, kakšen je prav za prav »Bog teologov«. Ostal je pri svojem neboljznem otroškem pojmu. Danes zre nanj s pomilovanjem poln sladkega domotožja. In še danes je prepričan, da je njegov Bog, Bog fizikov, večji, veličastnejši, lepši od Boga, ki ga pozna teolog (328-29). Še danes ne ve, da je Bog dovolj velik za otroka, za fizika in za teologa, samo človeške metrike so različne, še danes se ne zaveda, da je bil storil napako v metriki.

Tako je zanihala njegova vera. Z najvišje točke je padla in se dvignila na vrhunec nevere. Milan je šel v svet brez Boga. Usoda mu je bila naklonjena. Postal je slaven mož, njegovo ime je obkrožilo svet, ministri so se mu umikali v spoštovanju. Njegov pogled se je zaril v materijo in odkrival čudo za čudesom. Znanstveni maliki so se pred njim sesedali vase, fizikalni nazori so se rušili, Kant in Laplaceova teorija, tista, ki mu je v otroških letih vzela Boga (99), prav tako, kakor vse druge. Bog se pa dolgo ni vrnil. Vseposvoda je iskal, »naporno iskal, z obupom v srcu iskal (5)«, dokler ga končno ni našel. Da, našel. Čim bolj se mu je fizikalni svet razblinjal v nič, tem važnejši, tem realnejši mu je postal oni drugi, polni svet (66). Znanost ga je

Proti krvosesom radi pravice

Stoletje liberalizma je sprostito človeka. Dalo mu je vsaj teoretično možnost, da se je razvijal in napredoval po mili volji. Ni se več oziral ne na vero in ne na enravnost, oprostil se je vezi, ki so ga morda še vezale na narod; ločil se je od vseh in postal solus ipse. Le zase je skrbel, le sebi služil. Dvignil se je kot polbog nad ostalo maso, ki mu je bila le za lestev, po kateri se je vzpenjal vedno višje in višje, in za predmet izkoriščanja, da so se debelile in polnile njegove denarnice in blagajne s plačilnimi sredstvi vseh vrst. Vsa pa so v enem slična: oškropljena so s človeško krvjo in imajo isti pridobitveni naslov — rop.

Dobili smo elito individuumov, ki z individualno težo svojih blaganj odtehtajo vso maso.

Toda kri in žulji, za katere so individui maso ogoljufali, vpijejo po maščevanju. Razžaljena pravičnost zahteva, da se ropanje onemogoči in tatvina povrne. Srd ljudskih množic, ki delajo, pa morajo povrh še stradati, se obrača proti individuum, ki ne delajo, pa se valjajo v razkošju in izobilju in hranijo svoje pse z boljšo hrano kot si jo more privoščiti delavec, kmet in obrtnik in še mali trgovec.

V to upravičeno in pravično borbo izkoriščane mase proti izkoriščevalnim individuumom pa se je vtihotapil blodeči Ahasver. Z vso satansko pretkanostjo hoče s pomočjo palačanih agentov in zapeljivcev ljudstva voditi borbo za »delavske interese«. »Delavski interesi« po njegovem mnenju pa so: vera mora brezpogojno izginiti iz src delovnega ljudstva, cerkve in samostane, pa še katoliške dobrodelne zavode, katerih podporo in pomoč so uživali tudi mnogi od teh agentov, je treba z ognjem in mečem izbrisati s površja zemlje.

Mednarodni Judas in oni redki izvoljenci, ki sicer niso iz judovega rodu, pač pa so se zaradi svoje židovske mentalitete prerili med individue, pa nemoteno še vedno preštevajo zlato in ustvarjajo čudo, ki je za njim stremela vsa alkemistična znanost, da pridobivajo zlato ne iz zlate rude ampak — iz človeške krvi.

To je tragika socialnega vprašanja: da se tisti, ki so zlo zakrivali, poskrijejo, ali pa celo prevzamejo vodstvo onih, ki so jih izžemali in jih še bodo izžemali. Krvni davek, trpljenje, medsebojna mržnja in škoda na uničenih snovnih dobrinah pa pade na ramena malega človeka. V borbi za svojo pravico ga ogoljufajo zanj in zopet postane sredstvo izkoriščanja, kakor je bil poprej.

In Judas se smeje nad neumnostjo človeškega rodu.

Borbo proti velekapitalizmu, ki je potrebna kot prošnja za vsakdanji kruh, je treba očistiti vseh primesi marksistične in judovske internacionalne hinavščine. Saj more uspeti le, kadar jo bomo vodili v imenu pravice brez želje po nepotrebnem uničevanju. Zato pa je potrebna globoka vera, ki more edina človeku pomagati, da tudi v viharjih dneh ostane človek in ne samo nositelj razdivjanih in neurejenih nagonov. Naša vera mora biti živa in dejanska ne samo pri delavcu in kmetu, ampak tudi in predvsem pri katoliškem inteligentu, ki je poklican, da v imenu Pravičnega pripravi svojemu ljudstvu pravico v oni najvišji meri, ki je pač na svetu mogoča.

Kongresa za mir v Bruslju, ki so ga pri nas nekateri časopisi tako srdito napadali, se udeležijo tudi tajnik kršč. strokovne internacionale tov. P. I. S. Serrarens. (Delavska pravica, I. IX., št. 36, str. 4.)

Mirovnega kongresa v Bruslju se ni udeležil gen. tajnik Medn. zveze kršč. strok. organizacij tov. Serrarens. (Delavska pravica, I. IX., št. 37., str. 6.)

Tednik krščanskih revolucionarjev, ki imajo za znak srp in kladivo na križu (Straža v viharju je pisala o njih lani v 8. številu pod naslovom »Srp in kladivo na križu«), je kongresacija sv. oficija postavila na indeks. S tem je z najvišjega mesta znova obsojeno sodelovanje katoličanov s komunisti.

„Pax Romana“: Temelji mednarodnega sodelovanja

Ob 15 letnici »Pax Romane«.

»Pax Romana«, mednarodna delovna skupnost katoliških dijaških zvez, je bila ustanovljena leta 1921. v času, ko so vsi narodi, kljub globokim prepadam, ki jih je izkopala svetovna vojna, čutili živo potrebo po ustvaritvi zveze katolikov vseh držav, zlasti onih, ki so se pravkar še bojevali med seboj.

Misel združiti zveste Kristusovim načelom vseh dežel v isti skupnosti vere in ljubezni, zasleduje Cerkev že vsa stoletja svojega delovanja. Pred Kristusom so bili vsi narodi in vsa plemena globoko razdvojeni. Le ljubezen Kristusa jih more združiti v istem kraljestvu božjem, to je ob mnogih prilikah zatrjeval že sv. Pavel. Z naraščanjem vpliva Cerkev je ta ideja dobila tudi vedno bolj konkretne oblike.

V sedanjem, tako razburkanem času, pa je sveta dolžnost vseh katolikov, da neumorno delujejo na ustvaritvi take skupnosti. Nikakor ne mislimo pri tem na izbrisanje meja med posameznimi narodi in državami. Saj ima tudi v družini vsak otrok svojo lastno individualnost in vendar ta različenost le obogatuje družino. Prav tako so tudi različne kulture, različna plemena in različni narodi od Boga hoteni. Vsi morajo izpolnjevati poslanstvo, ki jim ga je namenila božja previdnost. Njih različnost je le obogatitev človeštva. Katoliški intelektualci naj bi spoznavali duševne zaklade in kulture drugih narodov ter z njimi obogatili kulturo lastnega naroda, obenem pa varovali njeno individualno posebnost. Praktična realizacija teh idej, ki izvirajo iz naše krščanske filozofije, tvorijo soliden temelj, na katerem mora počivati vse mednarodno delo. Nemogoče je v današnjem času, zapirati se v svojo lastno deželo, ker prav najtežji problemi zahtevajo mednarodne rešitve.

Na žalost pa je mednarodno sodelovanje v mnogem zelo diskreditirano. Zlasti mednarodne politične skupnosti so doživele velikanški polom. Danes stopa na njih mesto avtarhija. Ko je svetovna vojna zrušila kar naenkrat tako mogočne tvorbe, o katerih so

vsi mislili, da so nezrušljive, so vodilni politiki in kulturni filozofi iskali izhod v ustvarjanju delovnih skupnosti med posameznimi državami in narodi, v prireditvah mirovnih kongresov itd. Dasi je to delo gotovo marsikaj pozitivnega prineslo, je vendar sledilo globoko razočaranje. Vsem tem institucijam in prireditvam je manjkala svetovnonazorna utemeljitev. Brez te pa je vsako, dalje časa trajajoče plodonosno mednarodno sodelovanje nemogoče. Le oni, ki gleda vsa dogajanja z vidika svojega svetovnega nazora, ne bo identificiral mednarodnega dela z izenačenjem in asimiliranjem drugih narodov, ampak nasprotno, upošteval bo poslanstvo drugih narodov, ker je njemu samemu vrednost lastne narodne bitnosti in poslanstvo njegovega naroda sveto.

Ker pa je katoliški svetovni nazor najbolj globok, pripada katoliški skupnosti tudi v mednarodnem življenju samo po sebi umevno vodilna vloga. V povečani meri velja to o akademski katoliški skupnosti. Akademsko izobražen človek ima zaradi svoje izobrazbe, zaradi globokega vpogleda v bistvo stvari tudi večje dolžnosti napram veri, narodu in državi. Njegova naloga je v vseh deželah ista: sodelovati pri ustvarjanju harmoničnega svetovnega reda. Za doseg tega cilja pa je nujno potrebno sodelovanje med posameznimi narodnimi zvezami katoliškega dijaštva, potrebna je centralna organizacija. »Pax Romana« je bila ustanovljena v ta namen; poleg tega pa tudi reprezentira in brani katoliške dijake na internacionalnih tleh, pospešuje med njimi vzajemno pomoč in duh solidarnosti. »Pax Romana« naj pripomore, da bo mlada generacija, ki se je otrsela škodljivega židovskega mednarodnega pacifizma in anacionalnosti, a je zato prežeta pravega duha krščanske solidarnosti, mogla doprinesiti izdaten delež pri izpolnitvi teh nalog.

10. okt. 1920

povedla nazaj k Bogu. Znanost, ki je odkrila entropijo, pravi, da mora imeti svet začetek, vsaj začetek gibanja. Kdo je napravil pero? Bog! Svet je sklenjen vase in končen. Kaj je izven njega? Bog! Naš planetni sistem je unikum v vesoljstvu. Verjetnostni račun pravi o njem, da je tako rekoč nemožen. Kdo je obstiniral ta najneverjetnejši slučaj? Bog! Kdo je ustvaril življenje? Bog! »Zunaj sveta je drug svet: svet, iz katerega prihajata tvoj in moj duh«, zunaj sveta je Bog. »V težkih urah mi je tak zaključek edina tolažba. Ne upira se razumu kakor trmoglavu vrtanje preko skrajnih meja in donaja mi mir. Zdi se mi, da se vračam tja, odkoder sem prišel, da sem vendarle razrešil tudi zadnjo, najtežjo uganko, da sem se spravil z Bogom (92).«

Kaj čakaš, apologet? Zapomni si, prepiši, izreži! Slovenski znanstvenik, ki mu je znanost vrnila Boga! Strani 91, 92, 115, 170 ne smejo manjkati v tvojih kolektanejah. Prepiši, izreži, če hočeš, a ne beri dalje! Avtorjeva vera je zanihala do vrhunca, a niha dalje, v nasprotno smer. Kajti vse niha. Niha elektron, niha atom, niha praznina, niha verjetnost, niha ura, nihajo svetovi, niha človeštvo in vsak posameznik. Kdo bi se čudil, da niha tudi avtorjev pogled na svet. Ne poznam spisa, ki bi tako čudovito nihal. Le poglej zunanost knjige! Kako se je v naslovu v burnem nihanju zagnal na platnico in kako se po hrbtu potuhnjeno val zvija skozi avtorja in njegovo delo!

Pa kaj bi se čudili. Saj je pisatelj takoj spočetka opozoril. Njegov nazor velja samo zanj, »samó sedaj, ta trenutek, tole noč. Jutri, ko bo zasijalo sonce čez travnik, gozd in

hrib, bom imel morda drugi svet pred seboj, drugo sliko, drugo prepričanje (2)«. Vsakdo pa ve, da se takih-le 340 strani ne napiše ne v enem trenutku, ne v eni noči.

Kaj se je torej zgodilo, da je lepo prepričanje, pridobljeno v borbi z življenjem in znanostjo, zanihalo zopet v nasprotno smer? Vsemu je kriv francoski fizik vojvoda Louis De Broglie in nesrečno leto 1927. De Broglieva valovna mehanika je »zrušila determinizem«, odslej »ima ves svet v vseh svojih drobcih prosto voljo. Zakaj bi je žive celice ne imele? Zakaj bi je človek ne imel?... Človek je doživel nov poraz... Mrtvi svet je dobil v vseh svojih drobcih prosto voljo, lastnost, ki si jo je lastil samó človek. Lastnost, ki ga je, domišljavca, dvigala nad žival in nad vesoljno vseмирje (267).«

To je zadnji udarec, ki nam ga je zadala znanost. »Vzel nam je edinstveno prosto voljo in jo porazdelil med vse drobce, ki sestavljajo svet... Bogve, kaj nas še čaka. Kemija že razkuhava življenje... (269).« Ze se polni prepada, ki je ločil živo od neživega. Od protonov do človeka sega razvojna črta. Že elektron je svoboden in elektron je pameten. Seveda zelo malo, ker je pač silno majčken. V človeku jih je precejšen kup, zato tudi svoboda in razum narasteta. Otipljivi in neotipljivi svet sta se zlila v harmonično enoto (271, 280). Kje si, materialist? Glej, to-le je pa za tebe!

Na fizikalni indeterminizem torej zida Vidmar svojo zadnjo filozofijo. Toda, ni li to nezanesljiva podlaga? Mar je indeterminizem res zadnja, kategorična beseda znanosti? Einstein,

ki se tudi nekaj razume na fiziko, je ostal kljub vsemu determinist, celo pretiran determinist. In Planck, ki bi mu človek prisodil, da bo pač najbolje vedel, kako se gibljejo kvanti, ki so njegovo dete, je tudi determinist. Ako fizik najmanjšemu delcu ne more obenem določiti točne lege in hitrosti, mar iz tega sledi, da je delec nima? Resen znanstvenik se dobro zaveda, da bi bil teoretični indeterminizem smrt njegove znanosti. Če se ne more zanesti, da ostane predmet, ki ga raziskuje, nespremenjen, dokler mu kaj ne spremeni mase ali hitrosti ali smeri, ampak se boji, da se morda vse to kar tako brez vzroka spremeni, tedaj je bolje, da pusti eksperiment in si poišče drugačen poklic.

Ali naj knjiga v tem-le tonu neha? Preobupen je njen zaključek. Naš planetni sestav je samo skrajno neverjetna tvorba, življenje na njem je še neverjetnejše, človek med živimi bitji pa sploh višek slučaja. Kak smisel ima vse skupaj? Kdo bi resno vzel to neverjetno naključje, ki mora po vseh zakonih zvezi prihodnji trenutek razpasti! Toda avtor kljub vsemu še enkrat zaniha na pozitivno stran. Pa njegov pogon je medtem izgubil že ogromno množino dragocenih kvantov. Jedva se še dvigne z mrtve točke in bežno zariše »znanstveno« etiko. Človek je otrok slučaja. Da. Poskusimo ta slučaj ustaliti, okrniti divjo svobodo snovnih delcev in jo zasušiti v službi organizma. To je etika. Jedro etike je boj reda s slučajem, boj razuma s slepim svetom. Lepo. Toda si bodo li dali vzeti elektroni svojo naravno svobodo? In kdo jim jo bo vzel, ako izven snovi ni ničesar več? Sicer pa s kakšno pra-

vico kratiti svobodo enemu v korist drugemu? Pa recimo, da imamo to pravico, nimamo pa dolžnosti! In kaj je etika, pa bodisi laiška etika, brez dolžnosti? Dolžnosti pa Vidmarjeve premise ne morejo utemeljevati. Proti taki etiki bi se upravičeno kdo dvignil, češ da ima rajši angleški vrt, kakor francoski in da mu je ljubše svobodno kretanje delcev, kakor dolgočasni red. Kaj bi mu avtor odgovoril?

Knjiga, ki ima toliko lepih mest, in ki je pisana v tako čarobnem jeziku in ki bi bila vsega priporočanja vredna, ko bi se omejila na področje, kjer je avtor strokovnjak, zabrede s svojim vihravim in diletantskim filozofiranjem v popolen nihilizem. Na vso srečo je danes občinstvo tako površno, da so jo tisti, ki jim govori popolnoma iz srca, odklonili, ker so prepogosto naleteli v njej na besedico »Bog«. Toda avtor sam se pač gotovo ne moti o pomenu svojega dela. Kako je torej spravil v sklad s svojo vzgojiteljsko vestjo nazor, ki jemlje človeku ves polet in ki smatra vse, kar je človeškemu srcu najsvetejše in kar je naš Cankar vklebil v besede: mati, domovina, Bog, za nesmiselno igro slučaja in utvaro? In to kljub temu, da kot znanstvenik, ki pozna zgodovino znanosti, ve, da je sodobni indeterminizem v fiziki na mnogo trhejših nogah, kakor je bila Kant Laplaceova teorija, ki je nekoč njemu vzela vero, tik preden se je izkazalo, da je sama napačna. Čemu torej ruši nazore, ki tvorijo večini vsebino življenja, z marnjami, ki jim sam pripisuje življenja za en večer? Nam se zdi to strahotna, nepojmljiva lahkomiselnost.

Rdeča igra v Španiji

Znani španski pisatelj in borec za republiko, José Maria Carretero, ki je skupno z mnogimi drugimi kulturnimi delavci postal žrtev komunističnih divjanj, je v svoji knjigi »Kaj hoče Španija« zapisal, da se nikdar ne obotavlja izjaviti, da Španija noče tega, kar je sedanja vsa zagrenjena, maščevalna, sektarska republika Azane in socialistov. To republiko imenuje »gnezdo koritarjev in ljudi brez izkušnje, neukih in domišljavih kot Galazza, Menendez, Prieto ali Largo Caballero«. Teh ljudi ni smatral za prave republikance, temveč za povzročitelje neizbežne katastrofe, ki je sedaj res prišla.

Temne moskovske in židovske sile so sprožile nad Španijo val strasti, ki je vžgal toliko brez dvoma plemenitih, a prav tako nesrečno zapeljanih duš in jih potegnil v vrtnec krutih vrtoglavosti. Frente Popular — trojanski konj moskovske internacionale — je nastopila pri pomladanskih volitvah s programom: mir, kruh, svoboda. Po volilnem uspehu je svoj mirovni in socialnogospodarski program takole izvajala: ropi, požigi, pokolji. Zagorele so cerkve in samostani, padali so duhovniki, redovniki in mnogi drugi, ki so se upali zoperstaviti nasilju in zagovarjati red. Red in varnost sta bila stalno ogrožena, gospodarstvo je propadalo, splošni nemir je naraščal, Moskva je žela in vladni možje niso mogli zaustaviti valovja, ki so ga nekoč sami priklicali na svet. Ljudska fronta pod komunističnim vodstvom, z ruskim denarjem vzdrževana, je s svojimi divjimi početji razdelila Španijo v dve polovici in skopala med obema globoke jarke, ki so danes polni krvi.

Moral je vstati odpor, ki je specifično španski: strašen, neusmiljen. Kako pa tudi ne? Bele in rdeče izmirja le smrt. Kdor je hitrejši, temu je priznane. Kajti španska državljanska vojna ni tradicionalni pronunciamiento, ki bi spominjal na december 1874, ko je Martinez Campo s svojo armado strmoglavil mlado republiko Emilia Castelara, niti ni ta revolucija podobna oni v spetembu 1923, ko je poskušal Primo de Rivera obnoviti monarhijo v prid Alfonza XII., to je prava vojna med rodnimi brati, vojna dveh nazorov, ki si stojita drug proti drugemu z orožjem v rokah, rušita naj-

lepša mesta, ropata, požigata, pobijata toliko Špancev, ki so še morda pred tremi meseci mirno sedeli v svojem uradu, delali na polju ali v tovarni.

Grozna španska državljanska vojna traja že dva meseca. Z bojno srečo se na krvavih poljanah menjava tudi heroizem vojskujočih se čet. Izbruh smrtnega sovraštva je navdal vojskujoči se stranki s toliko strastnostjo in zaigranostjo, da se mnogi resno boje, da se ta besnost ne bo nehala prej, dokler ne bo premaganec — katerikoli že bo — popolnoma uničen.

Vsega krutega pobijanja starčkov, žena, otrok, talcev, masakriranja duhovnikov, redovnikov, redovnic, celo okostnjakov mrtvih karmeličank, podiranja cerkva, kipov, samostanov in vsega drugega, kar se dogaja v notranjosti po komunistih zasedenih pokrajin, si ne moremo razlagati drugače, kot da more to povzročiti le v trpeče duše vtepena mešanica sadizma, protiverske besnosti in divje krutosti, ki mora osupniti tudi najbolj trdosrčnega človeka.

Srednja šola

Glas iz Maribora. Že smo mislili, da je ne bo, posebno še, ko so prišli na gimnazijo »Mladi borci«, o katerih smo, prav zaradi tega, ker ni bilo »Straže«, menili, da so jo zamenjali. Pa je vendarle prišla »Straža«. Veseli smo je, saj nas je poklicala in bila z nami one polpretekle dni, ko je komunizem bil bolj svoboden kot mi, da njegovih zaščitnikov niti ne omenjamo. V Mariboru je bilo takrat težje in nevarnejše kot drugod. Saj so komunisti zašli celo med viteze in se krili z njihovimi štiti. In še po drugih uradnih in poluradnih, pa tudi običajnih organizacijah, so vedrili in vztrajno rudarili. Le kadar so navrtali previsoko, da se je rdeče zasvetilo v beli dan, so obrnili nase nekoliko pozornosti; izvršil se je sodni proces. Potem pa je bila rudosledna pravica zopet prosta. — Prejšnje leto je bilo posode za rdečilo »Zveze mladih intelektualcev«, ki je stolovala v mariborskem gradu. Ko so se »mladi intelektualci« iz grada izselili, se je vselil vanj »svetovni mir« oz. njegovi poborniki, ki so — ne

vemo sicer za številko akta upravne oblasti, s katerim so bila potrjena pravila tega »iniciativnega odbora za mladinski mirovni kongres v Zenevi« — vzeli na svoja ramena rdeče perspektive, ki so jih prej začrtavali »mladi intelektualci«. Zaradi tega smo s posebnim zanimanjem brali v prvi številki »Straže« poročilo o poteku ženevskega kongresa. Kar je bilo do sedaj še nejasno, se je zjasnilo: »Iniciativni odbori«, glede katerih je kongres v Zenevi sklenil, naj se spremene v stalne podobore »svetovnega mladinskega odbora za mir«, naj bi bile torej nekake legalne podružnice Kominterne. A tako, zato so v gradu... Ob zadnjem tekstilnem štrajku so ti naši »mirovniki« nosili levji del bitke. V tovarnah, kjer so plače za 20% nad zahtevami kolektivne pogodbe, so ščuvali delavstvo, naj nikar ne izprazni tovarn, naj ne posluša svojih izdajalskih zaupnikov in voditeljev strokovnih organizacij itd. Zvečer si jih pa videl v elegantnih trenčkotih po promenadi, v Astoriji in drugod — vse to seveda iz solidarnosti do proletariata. — Bajе sedaj tam za grajskim zidom gruntajo, kako bi za nekaj števil razredčili naše vrste. — Bajе mislijo tudi na to, kako bi zvrtili rov pod neko hišo na Slomškovem trgu; ko bi bili boljši rudarji, bi morda šlo, ker v tisti hiši ni preveč življenja... — »Stražo« beremo radi še posebno za to, ker nas obvešča o razmerah na univerzi; sedaj lahko zavračamo lažne vesti, ki jih komunisti ob vsaki priliki po gimnazijah širijo o univerzi.

Knjižnice Delavske zbornice. Kdo zastuplja našo mladino? ... V imenu zakona proglašam te knjige za zaplenjene! Tedaj se je osumljenec opogumil in rekel: »Te knjige niso moje in sem se jih izposodil v knjižnici Delavske zbornice. Prosim poglejte štampiljke!« ... Odločno zahtevamo, da se vse javne knjižnice, zlasti pa še knjižnice Delavske zbornice takoj očistijo vsega maksističnega strupa. Ali plačujemo delavci prispevke za Delavsko zbornico zato, da se za ta denar zastuplja naša mladost in preganjajo katoliške delavske organizacije?! (Delavska fronta, št. 37, str. 1)

Sport

□ **Akademski športni klub (ASK)** ljubljanske univerze je že pred pričetkom študijskega leta začel z rednim delovanjem. Kot prvi je pričel z delom lahkoatletski odsek, ki ima redne treninge ob sredah in petkih ob 5 popoldne na Stadionu. Tudi smučarski odsek je že začel s predpripravami, napravil je obširen, podroben in zanimiv načrt za letošnjo zimsko sezono. ASK vabi v svoje vrste predvsem akademike, novince, ki se zanimajo za katerikoli športno panogo. Prijavite se lahko v Akademskem domu, Miklošičeva cesta 5.

□ **Letošnja olimpiada**, ki so jo organizirali Nemci v Berlinu, je bila tako v športnem kakor v organizacijskem oziru na taki višini, kakršne najbrž — saj v bližnji bodočnosti — ne bo dosegla nobena olimpiada več. Nemci so dokazali, da so organizatorji prve veste. Vsa ogromna židovsko-komunistična protipropaganda ni dosegla niti najmanjšega uspeha. — Za naš šport pomeni letošnja olimpiada velik debakl. Edino kolajno so nam prinesli Sokoli. In tudi to je v primeri z nekdanjimi zmagami naših telovadcev na vseh mednarodnih tekmah neuspeh, ki pa je povsem razumljiv, če upoštevamo, da so naši najboljši telovadci sedeli kot gledalci na tribunah. V bodoče bomo dosegli uspehe edinole, če bo padel monopol v našem telovadnem športu.

□ **Komunistična olimpiada** se je bajе vršila letos v Barceloni kot protiutež oni v Berlinu. Vse svetovno židovsko, framsonsko in komunistično časopisje je delalo veliko reklamo za to prireditve, hkratu pa je vršilo tudi taktično dobro premišljeno protipropagando proti berlinski olimpiadi. In rezultat? Da se je »olimpiada« v Barceloni vendarle vršila se je zvedelo šele sedaj, ko je časopisje poročalo, da so bili štirje grški atleti izključeni iz vseh športnih zvez in klubov, ker so se kljub prepovedi udeležili te olimpiade. Srbi bi rekli: Tresla se gora, rodila se miš.

Konzorcij »Straže v viharju« vabi katoliške akademike na spominsko slavnost obletnice koroškega plebiscita, ki bo 11. okt. ob 10.30 v Akademskem domu.

Za našo univerzo

(Konec.)

Okrog dela za knjižnico pa so se nabrale še druge zadeve. Najznačilnejša je ona, ki se tiče zavarovalne banke Slavije, mejaša bodoče univ. knjižnice, ki ima pravico do 14.5 m široke ceste ob njenem poslopiju, pa noče odstopiti v korist knjižnice 2.5 m širok pas, z utemeljitvijo, da bi se s tem njena stavba, ki jo namerava prodati, pocenila. Od te svoje pravice noče odstopiti kljub vsem intervencijam in prošnjam rektorata in odličnih osebnosti. Tudi intervencija Akcije ni imela nikakega uspeha, pa čeprav ji je predočila vso korist oz. škodo, ki jo bo imela slovenska univerza, kljub vsem estetskim in regulacijskim razlogom, ki jih zastopajo mojster Plečnik in mestni gradbeni urad. Banka Slavija se, kot dovolj dobro situirano podjetje, ki zastopa deloma inozemski kapital (češki!) in živi sedaj od denarja, ki ga daje slovenski narod, gotovo ne zaveda svojih dolžnosti do njega in njegove univerze!

Anatomska predavalnica

Vso pažnjo je posvetila Akcija opremitvi anatomske predavalnice. Ker je to ena najnujnejši potreb slovenske univerze, ker je bil kredit v ta namen že dvakrat stavljen v proračun, pa je izpadel in zlasti, ker je gospod prosvetni minister obljubil, da se bo denar še letos dobil iz rezervnih kreditov, zato je stala na stališču, da se mora opremiti še pred zimskim semestrom. Na njeno prošnjo je tehni-

ni oddelek banske uprave izpopolnil načrte, g. ban pa proračun odobril in obvestil rektorat, naj izposluje potrebne kredite. V zvezi z rektoratovo spomenico je poslala tudi Akcija mimo drugih intervencij prošnjo g. ministru dr. Kreku, naj spremlja usodo spomenice, da bo dosegla uspeh. Tudi v Belgradu je njena delegacija intervenirala v merodajnih ministrstvih, pa je dobila izjavo, da so vsi rezervni krediti izčrpani, da pa je stavljen ta postavka v prihodnji proračun in bo tedaj zadeva ugodno rešena. Vendar pa je delegacija vztrajala na svojih prvotnih zahtevah, storila vse potrebne korake in prosila slovenska ministra, naj ji pomaga, kar sta tudi rada obljubila.

Hidrotehnični laboratorij

Akcija je storila nadalje vse, da spravi v prihodnji proračun kredit za hidrotehnični laboratorij. Zato je imela dovolj močnih razlogov: 1. Slovenska tehnika ni bila od njene ustanovitve še nič povečana. Njeni instituti prejemajo tako pičle dotacije, da komaj životarijo, dočim se beograjska tehnika ob povoljnih dotacijah stalno razvija. 2. Resen, na sodobni znanstveni višini stoječ študij je zaradi tega otežkočen in onemogočeno vsako znanstveno delo. 3. Slovenskim tehnikom se mora dati pravica in možnost specializacije na slovenski univerzi. 4. Potreba po racionalnem reševanju praktičnih vodo-gradbenih problemov. Vseemu temu se bo vsaj deloma odpomoglo z zgraditvijo hidrotehničnega laboratorija, ko bosta dobila dva najpotrebnejša instituta svoje laboratorije, predavalnico in risalnico. Univerza je stavila v svoj proračunski predlog prosvetnemu ministrstvu

zgraditev tega laboratorija. Zato je bilo treba hiteti, da se načrti, ki so bili poslani iz Belgrada nazaj v popravek, čim prej popravijo in izpopolnijo še s potrebnimi dokumenti. Kljub temu, da so vsi z delom hiteli, so bili načrti gotovi šele konec avgusta. Da bi pa prišli čim prej v Belgrad, zato so jih zastopniki Akcije osebno spremljali preko teh dekanata, rektorata na banovino, od koder so bili poslani v Belgrad 27. avgusta. Ko se je mudila A. A. v Belgradu in se zanimala zanje v gradbenem ministrstvu, jih je našla že v delu. Interveni-rala je tudi v prosv. ministrstvu, naj se gotovo stavi v proračunski predlog. Takrat je zvedela, da je sicer proračunski predlog že zaključen, da pa bodo kljub temu še proučili rektoratov predlog! Nujno je prosila tudi oba slovenska ministra, naj zastavita vse sile, da se tej zahtevi ugodijo, kar sta oba obljubila.

Dokler pa ne dobimo hidrotehničnega laboratorija, ga naj nadomešča provizorij, ki je že deloma dogotovljen v garaži na Cesti dveh cesarjev. Za končno opremitve, zlasti pa še za nabavo strojev, ki se bodo pozneje lahko prenese v hidrotehnični laboratorij, se je posrečilo Akciji izposlovati pri Univerzitetnemu zakladu 45.000 Din brezobrestnega posojila in zadobiti hkrati tudi zagotovilo ban. uprave in mestne občine, da bosta z dotacijami ta dolg povrnila! S tem se je doseglo, da se bodo že letos vršile vaje iz vodo-gradnje stroke in da bo imela slovenska tehnika — po zgledu vseh kulturnih držav sveta — prva tak laboratorij v državi in da se bodo odgovorni činitelji in široke mase lahko same prepričale s praktičnim poskusom tudi o gospodarski potrebi takega laboratorija!

Knafljeva ustanova in drugo

Prenos Knafljeve ustanove pomeni za revne slovenske študente važen in nujen problem. Zato je skušala najti Akcija ono pot, ki bi najhitreje vodila do uspeha. Pri tem delu so pokazali vsi, ki jih je A. A. prosila za pomoč, izredno zanimanje, zlasti še g. pomočnik bana, g. inspektor Dolenc in oba slovenska ministra. Ker obstoja nek dogovor med Avstrijo in Jugoslavijo, da pripade ta ustanova nam, pa jo mi le zaradi naše malomarnosti še nismo skušali prenesti, zato je prosila A. A. rektorat, naj intervenira v zun. ministrstvu, da se prenos čimprej izvrši, g. ministra Kreka pa, naj to prošnjo podpre. Ker je našla povsod popolno razumevanje, zato je upravičeno upanje, da se kmalu ta ustanova oživi v korist slovenskega študenta.

Mimo tega je pokrenila akcijo za podporo naši licejki, ki se je morala zaradi sramotno nizkih dotacij od strani države že močno zadolžiti, če je hotela ostati vsaj približno na sodobni višini. Tam je dobila zagotovilo, da bo v prihodnjem proračunu gotovo tudi v ta namen določen kredit. Dalje je prosila tudi rektorat, naj skliče širšo anketo, ki bo v principu rešila vprašanje, kje naj bi stalo bodoče univerzitetno poslopije. Misli, bo treba tudi, da se čimprej zgotove načrti za kemični institut, zlasti še za kem. laboratorije, ki so danes edinstveni po svoji nehiigijeničnosti in revščini!

Seveda niso s tem še načeti vsi problemi in potrebe slovenske univerze, vendar pa je izvršeno delo dokaz, da so bile nade, ki so jih stavili dobro misleči študentje v novo vodstvo Akcije, popolnoma upravičene!